

Işemiki insultlar, gan damary beýnä baryan arteriýany böwetleýän ýa-da daraldýan gan gatlagy ýüze çykanda ýüze çykýar, bu gan akymynyň we kislorodyň azalmagyna sebäp bolýar. Ilkinji wakadan soňky gaýtalanýan işemiki insultlar, näsaglar we saglygy goraýys üpjün edijileri üçin ep-esli saglyk töwegelçiliklerini we kynçylyklary döredýär.

Gaýtalanýan işemiki insultlaryň esasy sebäpleri başlangyç insultyň sebäplerine meňzeýär. Bularyň içine ýokary gan basyşy, atrial fibrilýasiýa, süýji keseli, ýokary holesterin we çilim çekmek we fiziki hereketsizlik ýaly durmuş faktorlary girýär. Mundan başga-da, eýýäm işemiki insult geçiren näsaglar, esasy damar ýagdaýlary we beýniniň gan damarlaryna mümkin bolan zeper sebäpli gaýtalanma töwegelçiligi has ýokarydyr.

Gaýtalanýan işemiki insultlaryň alamatlary köplenç ilkinji insultyň alamatlaryna meňzeýär, şol sanda ýüzde, gol ýa-da aýakda, esasanam bedeniň bir tarapynda duýdansyz gowşaklyk ýa-da ysmazlyk, bulaşyklyk, gürlemek ýa-da gürlemegi düşünmekde kynçylyk we ýöräp bilmezlik ýaly ýagdaýlar ýüze çykýar. Dessine diagnoz möhümdir we adatça beýniniň gan damarlaryndaky täze ýa-da gaýtalanýan böwetleri anyklamak üçin KT skanirleme ýa-da MRI ýaly şekillendiriş synaglaryny öz içine alýar.

Gaýtalanýan işemiki insultlaryň önüni almak, lukmançylyk bejergileriniň we durmuş üýtgeşmeleriniň utgaşmasyny öz içine alýar. Aspirin ýaly antiplatelet serişdeleri we warfarin ýaly antikoagulyantlar gan gatlaklarynyň töwegelçiligini azaltmak üçin köplenç belleniýär. Gipertoniýa, süýji keseli we ýokary holesterin ýaly esasy ýagdaýlary derman we durmuş üýtgeşmeleri arkaly dolandyrmak hem möhümdir. Sagdyn iýmitlenmek, yzygiderli fiziki işjeňlik, çilim çekmegi taşlamak we alkohol içgilerini çäklendirmek ýaly durmuş üýtgeşmeleri insult töwegelçiligini azaltmakda möhüm rol oýnaýar.

Insult bejergisinde we önüni almakda soňky ösüşler gaýtalanýan insultlaryň ýüze çykma derejesini azaltmakda umyt döredýär. Beýniniň gan damarlaryndan gatlaklary aýyrmak üçin hirurgiki prosedura bolan trombektomiýa, belli bir näsaglar üçin gymmatly wariant boldy. Mundan başga-da, neýrohowpsuzlyk serişdeleri we ösen antikoagulyantlar ýaly täze dermanlar we bejergiler boýunça barlaglar dowam edýär we gaýtalanýan işemiki insultlary has gowy dolandyrmak üçin umyt döredýär.

Netijede, gaýtalanýan işemiki insultlar, giňişleýin önüni alyş we bejergi strategiýalaryny talap edýän çynlakaý saglyk meselesidir. Töwegelçilik faktorlaryny düşünmek, alamatlary tanamak we önüni alyş çärelerine eýermek gaýtalanma ähtimallygyny ep-esli azaldyp, insultdan halas bolanlar üçin netijeleri gowulaşdyryp biler.

Gözel ÇARYÝEWA

**Myrat Garryýew adyndaky Türkmenistanyň Döwlet lukmançylyk
uniwersitetiniň Nerw keselleri we neýrohrurgiýa
kafedrasynyň assistenti**